

УДК 371.134:355.23

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.2.13>

С. В. СІНКЕВИЧ

*кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальновійськових дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна
Електронна пошта: sinkevich76@i.ua
<http://orcid.org/0000-0001-5838-2177>*

В. В. ГАВРИЛЮК

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри загальновійськових дисциплін,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна
Електронна пошта: gavrilyuk.vitaliy85@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-9296-4664>*

М. Г. ЧОРПТА

*старший викладач кафедри загальновійськових дисциплін
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький, Україна
Електронна пошта: mm7873587@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-2520-6086>*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ ІЗ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВНОЧІ

Успішна стратегічна операція Сил оборони України спричинила появу нового етапу воєнних дій країни-агресорки, що характеризуються вимушеними “надмірним використанням” мобілізаційного ресурсу та бойової (спеціальної військової) техніки й “утилізацією” найманців приватних військових компаній російської федерації, що перебувають поза законом. Під час цього етапу відбувається підготовка до контрнаступальної операції українських військових.

Зміни тактики ведення загарбницької війни противника – значної кількості переважно безуспішних атак районів оборони, опорних пунктів і позицій наших військ – пов’язані з умовами обмеженої видимості: дії малих тактичних груп відбуваються в пішому порядку та вночі, оскільки будівлі населених пунктів (інші природні укриття) або частково, або майже цілком зруйновано (знищено) важкою артилерією, авіацією, а також реактивними системами залпового вогню рашистів.

Основне місце в системі загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів (здобувачів вищої освіти) належить профільним кафедрам вищих військових навчальних закладів (відомчих закладів вищої освіти): різні види занять проводять науково-педагогічні працівники, які мають досвід бойових дій. Відповідно до керівних документів не менше 30 % практичних польових занять з різних тем проводяться вночі: тактичні дії спостережних постів (спостерігачів) і чергових вогневих засобів з використанням приладів нічного бачення та підрозділів, призначених в охорону командно-спостережних постів і для відбиття раптових атак наземного противника, знищення його розвідки, ведення та коригування вогню (цілевказання); організація освітлення місцевості й осліплення противника; фортифікаційного обладнання позицій і місць для відпочинку особового складу за різних тактичних і метеорологічних умов.

Особливостями проведення занять із загальновійськової підготовки здобувачів вищої освіти вночі є такі: світло та тепломаскування власних тактичних дій з використанням спеціальних теплоізолювальних матеріалів, контроль якості якого здійснюється за допомогою тепловізійної апаратури навчальних безпілотних літальних апаратів; освітлення місцевості, на якій діє “противник”, та його засліплення: широке застосування освітлювальних засобів у поєднанні з димовими (аерозольними); використання невеликих за розмірами вказівників зі світлонакопичувальними матеріалами (хімічними світляками) для позначення вихідних положень, напрямів руху та районів зоце-

редження військовослужбовців; екіпірування ретриверами з карабінами та додатковими накладними кишенями для зручного зберігання та використання нічного обладнання: компасів, спеціальних ліхтарів, світлоповертачів, приладів нічного бачення, тепловізорів, елементів живлення тощо.

Навчально-технічна база закладів вищої освіти характеризується новітніми зразками озброєння, спеціальної військової техніки й інших технічних засобів, що використовується, як правило, на незнайомій для тих, хто навчається, місцевості після заздалегідь проведеної рекогносцировки місць (районів, майданчиків) проведення занять, і дозволяє організувати підготовку майбутніх офіцерів уночі.

Ключові слова: вночі, загальновійськова підготовка, здобувачі вищої освіти, особливості.

Постановка проблеми. Сили оборони України успішно виконують бойові завдання стратегічної оборони з урахуванням значної переваги за чисельністю особового складу, озброєння та техніки країни-агресорки. Закордонні та вітчизняні військові експерти характеризують дії противника як “надмірне використання” людського мобілізаційного ресурсу з одночасною “утилізацією” найманців приватних військових компаній російської федерації, що знаходяться поза законом, а також і військово-спеціальної техніки противника. Під час цього етапу відбувається підготовка до контрнаступальної операції українських Сил оборони, що супроводжується масованим застосуванням рашистами ракетно-бомбово-дронних боєприпасів (у тому числі й заборонених відповідно до міжнародних конвенцій) територією всієї України – переважно по цивільній інфраструктурі.

Чіткі та цілеспрямовані, скоординовані та всебічно обґрунтовані воєнні дії захисників України спричинили концептуальні зміни тактики противника – неймовірні за кількістю та переважно безуспішні атаки районів оборони, опорних пунктів і позицій наших військ відбуваються в умовах обмеженої видимості: дії малих тактичних груп рашистів у пішому порядку (без підтримки важкої броньованої техніки, але за участі далекобійної артилерії й авіації) зорганізуються вночі, оскільки будівлі населених пунктів (інші природні укриття) або частково, або майже цілком зруйновано (знищено). Крім того, з метою ускладнення, а подекуди цілковитого унеможливлення роботи спостерігачів або спостережних постів з використанням приладів нічного бачення та тепловізорів у нічний час противником застосовується запалювальна зброя для маскування власних тактичних дій – через засвітлювання світло- та/або теплочутливої апаратури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Авторськими колективами сучасних військово-

педагогічних публікацій у фахових виданнях представлено науково-методичні рекомендації щодо загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів до виконання професійних обов’язків у різних умовах обстановки: методику використання імітаційних засобів представлено в роботі [Сінкевича 2014а], застосуванню новітніх методів проведення занять присвячено роботи [Сінкевича 2014б], [Кабачинського; Бунєєва; Сінкевича], на порядку оформлення бойових графічних документів за стандартами НАТО акцентовано увагу науковою працею авторського колективу [Сінкевича; Сулова], особливості підготовки майбутніх офіцерів за участі наставників викладено у роботі [Сінкевича; Серховця].

Проте, системних науково-методичних досліджень військових науковців за визначеним напрямом – проведення занять і тактичних навчань різної тематики із загальновійськової підготовки вночі – немає, хоча актуальність пошуків у цьому контексті є очевидною.

Метою статті є представити особливості проведення занять із загальновійськової підготовки здобувачів вищої освіти вночі.

Результати дослідження. Профільні кафедри вищих військових навчальних закладів (відомчих закладів вищої освіти) посідають провідне місце в системі загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів (здобувачів вищої освіти). До проведення різних видів занять залучаються науково-педагогічні працівники, які мають досвід участі в бойових діях. Звіт і пропозиції за результатами відрядження (обіймання посади в підрозділах, особовий склад яких бере безпосередню участь у бойових діях) є основою для внесення змін і доповнень до чинних, а також розробки нових методичних матеріалів для проведення навчальних занять з різними категоріями військовослужбовців. Крім того, відповідно до керівних документів [Положення 2018] не менше 30% практич-

них польових занять з різних тем загально-військової підготовки здобувачів вищої освіти проводяться вночі. Освітній процес, в якому беруть участь науково-педагогічні працівники профільних військових кафедр і здобувачі вищої освіти – майбутні офіцери, забезпечено навчально-технічною польовою базою (новітніми зразками озброєння, спеціальною військовою технікою й іншими технічними засобами), що використовується, як правило, на незнайомій для тих, хто навчається, місцевості після заздалегідь проведеної рекогносцировки місць (районів, майданчиків) проведення занять, і дозволяє організувати підготовку майбутніх офіцерів уночі, що цілком задовольняє вимоги Бойових статутів [Бойовий статут 2016].

Результати аналізу звітів і бюлетенів передового досвіду, у яких викладено особливості тактики бойових дій особового складу в різних умовах обстановки, показали, що проблемними питаннями загальновійськової підготовки є тактичні дії підрозділів уночі.

По-перше, військові фахівці звертають увагу на ведення та коригування вогню (цілевказання) в нічний час, а також в умовах обмеженої видимості, спричинених атмосферними опадами: дощ, туман, сніг тощо. Звідси сформульовано ключові вимоги щодо навчання військовослужбовців оптимального використання приладів нічного бачення (прицілів) і застосування траєкторних боєприпасів. Задля досягнення цієї мети зорганізуються та проводяться “класичні” нічні заняття з дисципліни “Вогнева підготовка” (індивідуальні й у складі підрозділу), а також комплексні практичні заняття з відпрацюванням навчально-бойових завдань щодо цілевказання артилерії (мінометним підрозділам) або армійській авіації.

По-друге, значну увагу привертають особливості тактичних дій чергових вогневих засобів з використанням приладів нічного бачення, а також підрозділів, призначених в охорону командно-спостережних постів і для відбиття раптових атак наземного противника, знищення його розвідки, оскільки військовослужбовці (дрібні підрозділи) діють відносно окремо від основних сил. Під час проведення занять застосовується світло- та тепломаскування власних тактичних дій з використанням спеціальних теплоізолювальних матеріалів

(а також і підручних): тема – охорона (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”); тема – розвідка (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”) – використовуються прилади нічного бачення. Додатково застосовується тепловізійна апаратура навчальних безпілотних літальних апаратів з метою оцінювання правильності використання цих матеріалів. Передбачено й екіпірування ретриверами з карабінами (невеликі предмети екіпірування постійно знаходяться “під рукою” й у зручному місці з низьким рівнем імовірності їх втрати під час тактичних дій) і додатковими накладними кишнями для зберігання та використання нічного обладнання, які можна швидко відокремити (приєднати) у перехідний час доби: з темного на світлий і навпаки.

По-третє, запропоновано додатково опрацювати питання щодо організації освітлення місцевості й осліплення противника. Ключовими питаннями визначено застосування освітлювальних боєприпасів, освітлювальних приладів у поєднанні з димовими засобами та термодимовою апаратурою. З метою реалізації цього напрямку загальновійськової підготовки розроблено комплексні заняття з радіаційного, хімічного, біологічного захисту (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”), інженерного забезпечення (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”) та “Вогневої підготовки”, під час проведення яких застосовуються освітлювальні боєприпаси, освітлювальні прилади у поєднанні з димовими засобами та термодимовою апаратурою (теоретичні питання щодо озброєння та боєприпасів, а також спецтехніки попередньо опрацьовано під час групових занять). До комплексних занять залучаються інструктори за відповідними напрямками спеціфічних видів діяльності.

По-четверте, на постійній основі необхідно удосконалювати навички тактичних дій підрозділів в оборонному бою (під час розташування на місці) вночі. Ключовою вимогою виявилось позначення дій уночі, які видно тільки власним підрозділам. Під час занять з тактичної підготовки (дисципліна – “Загальна тактика”) запропоновано до використання різнокольорові світлоповертачі, що за заздалегідь визначеними правилами кріпилися на екіпіруванні (обмундируванні), та спеціальні ліхтарі для їх підсві-

чування. Крім світлових показників широко використовуються й звукові сигнали-паролі. Для забезпечення тактичних дій вночі додатково створюються таблиці сигналів.

По-п'яте, аналогічно до попереднього пункту, значну увагу необхідно приділити одному з найскладніших за усіма параметрами виду тактичних дій підрозділів – наступальному бою, а також і не менш важливим – злагодженим діям підрозділів під час маршу. Ключовими вимогами визначено позначення дій (шляхів/маршрутів руху техніки на місцевості) вночі, які видно тільки власним підрозділам (механікам-водіям транспортних засобів). З метою реалізації ключових вимог заняття з тактичної підготовки (дисципліна – “Загальна тактика”) зорганізовано з використанням військовослужбовцями вказівників зі світлонакопичувальним матеріалом (хімічними світляками), світлоповертачів і спеціальних ліхтарів.

По-шосте, додаткового тренування потребували військовослужбовці для виконання завдань у складі спостережних постів (під час дій у якості спостерігачів). Акцентовано увагу на правильному виборі позиції, виконанні заходів тактичного маскування, використанні приладів нічного бачення (прицілів). З метою виконання цих завдань опрацьовано та реалізовано на практиці заняття з охорони (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”), під час проведення яких використовуються прилади нічного бачення (приціли). Серед особливостей проведення таких занять було зафіксовано й спосіб передавання (обміну) даних обстановки цими постами (спостерігачами) без використання відкритої мережі засобів радіозв'язку – за допомогою спеціальних ліхтарів.

По-сьоме, надзвичайно важливе значення має фортифікаційне обладнання позицій, фортифікаційних споруд для техніки, укриття для боскомплекту та місць для відпочинку особового складу за різних тактичних і метеорологічних умов на кожному етапі ведення бойових дій (основних видів загальновійськового бою). Основними вимогами, що висувалися до таких споруд, виявилися можливість укриття особового складу, озброєння та техніки від засобів повітряного (в тому числі й тепловізійного) спостереження противника та непогоди. Особливої уваги потребує питання обігріву осо-

бового складу в зимовий період. Для реалізації ключових вимог запропоновано спеціальні конструкції окопів, які було оптимізовано вже під час “класичних” занять з інженерного забезпечення (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”). Всі періоди фортифікаційного обладнання місцевості забезпечувалися роботою тепловізійної апаратури навчальних безпілотних літальних апаратів для перевірки якості фортифікації, наприклад, першої та другої черги тощо. Детальний аналіз нічної відеозйомки дій підрозділів на місцевості дозволяв своєчасно виявляти критичні для виконання поставлених завдань моменти й оперативно реагувати керівникам різних рівнів для їх усунення. Цей прийом запропоновано використовувати у зоні бойових дій.

Розробка сценарію кількатижневої загальновійськової підготовки військовослужбовців, часткових методик викладання навчальних дисциплін, планів роботи учасників навчань, планів імітації на кожне заняття, навчально-бойових документів, критеріїв та показників ефективності навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу, виявилось важливим етапом методичної роботи науково-педагогічних працівників зацікавлених кафедр – спільної діяльності науковців, викладачів і командирів підрозділів. Усі “гострі” питання знайшли відповіді й були реалізовані в польових умовах – вирішальний критерій ефективності підготовленості підрозділів та їх командирів до бойових дій.

Під час розробки навчальної документації перевагу надано запитам командирів структурних підрозділів, враховано тенденції розгортання військово-політичної ситуації у зв'язку з повномасштабним вторгненням і геноцидом українського народу “армією” російської федерації.

За результатами зазначених освітніх заходів здійснено повторне опитування їх учасників щодо проблемних питань, що залишилися не опрацьованими / не розробленими / не вирішеними. Переважна більшість відповідей (більше 85 %) респондентів дозволила за підсумком констатувати необхідність опрацювання комплексної методики загальновійськової підготовки різних категорій військовослужбовців уночі з урахуванням практики вирішення ключових проблемних питань під час проведення польових занять.

Таблиця 1

**Проблемні питання загальновійськової підготовки підрозділів до дій уночі,
ключові вимоги й особливості їх вирішення**

Рангове місце	Проблемні питання	Ключові вимоги	Особливості проведення занять із загальновійськової підготовки
1	Ведення та коригування вогню (цілевказання)	Використання приладів нічного бачення (прицілів) і застосування трасувальних боєприпасів	“Класичні” нічні заняття з дисципліни “Вогнева підготовка” (індивідуальні й у складі підрозділу)
2	Тактичні дії чергових вогневих засобів з використанням приладів нічного бачення, а також підрозділів, призначених в охорону командно-спостережних постів і для відбиття раптових атак наземного противника, знищення його розвідки	Світло- та тепломаскування власних тактичних дій з використанням спеціальних теплоізолювальних матеріалів	Заняття з охорони (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”), під час проведення яких використовуються прилади нічного бачення (приціли); заняття з розвідки (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”), під час проведення яких використовуються прилади нічного бачення. Додатково використовуються спеціальні теплоізолювальні матеріали та застосовується тепловізійна апаратура навчальних безпілотних літальних апаратів. Передбачено й екіпірування ретриверами з карабінами та додатковими накладними кишнями для зручного зберігання та використання нічного обладнання
3	Організація освітлення місцевості й осліплення противника	Застосування освітлювальних боєприпасів, освітлювальних приладів у поєднанні з димовими засобами та термодимовою апаратурою	Комплексні заняття з радіаційного, хімічного, біологічного захисту (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”), інженерного забезпечення (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”) та “Вогневої підготовки”, під час проведення яких застосовуються освітлювальні боєприпаси, освітлювальні прилади у поєднанні з димовими засобами та термодимовою апаратурою
4	Тактичні дії підрозділів в оборонному бою (під час розташування на місці)	Позначення дій уночі, які видно тільки власним підрозділом	Заняття з тактичної підготовки (дисципліна – “Загальна тактика”), під час проведення яких використовуються світлоповертачі та спеціальні ліхтарі
5	Тактичні дії підрозділів в наступальному бою (під час маршу)	Позначення дій (шляхів/маршрутів руху техніки на місцевості) вночі, які видно тільки власним підрозділом (механікам-водіям)	Заняття з тактичної підготовки (дисципліна – “Загальна тактика”), під час проведення яких використовуються вказівники зі світлонакопичувальними матеріалами (хімічними світляками), світлоповертачі та спеціальні ліхтарі
6	Тактичні дії спостережних постів (спостерігачів)	Правильний вибір позиції, використання приладів нічного бачення (прицілів)	Заняття з охорони (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”), під час проведення яких використовуються прилади нічного бачення (приціли)
7	Фортифікаційне обладнання позицій і місць для відпочинку особового складу за різних тактичних і метеорологічних умов	Можливість укриття від засобів повітряного спостереження противника та непогоди, обігріву особового складу	“Класичні” заняття з інженерного забезпечення (дисципліна – “Основи бойового забезпечення”), під час проведення яких додатково застосовується тепловізійна апаратура навчальних безпілотних літальних апаратів

Висновки та перспективи подальших досліджень. Особливостями проведення занять із загальновійськової підготовки здобувачів вищої освіти вночі є такі: світлота тепломаскування власних тактичних дій з використанням спеціальних теплоізолювальних матеріалів, контроль якості якого здійснюється за допомогою тепловізійної апаратури навчальних безпілотних літальних апаратів; освітлення місцевості, на якій діє “противник”, і його засліплення: широке застосування освітлювальних засобів у поєднанні з димовими (аерозольними); використання невеликих за розмірами вказівників зі світлонакопичуваль-

ними матеріалами (хімічними світляками) для позначення вихідних положень, напрямів руху та районів зосередження військовослужбовців; екіпірування ретриверами з карабінами та додатковими накладними кишенями для зручного зберігання та використання нічного обладнання: компасів, спеціальних ліхтарів, світлоповертачів, приладів нічного бачення, тепловізорів, елементів живлення тощо.

Перспективи подальших наукових досліджень з цього напрямку авторським колективом вбачаються в опрацюванні комплексної методики загальновійськової підготовки різних категорій військовослужбовців уночі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сінкевич С. (2014). Методика використання імітаційних засобів на польових заняттях з військово-спеціальних дисциплін. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки*. 2014. № 1(70). С. 157–164.
2. Сінкевич С. (2014). Застосування евристичного методу навчання – основа випереджального характеру професійної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки*. 2014. № 2(71). С. 141–148.
3. Кабачинський М., Бунєєв Т., Сінкевич С. (2013). Особливості використання інтерактивних методів навчання при вивченні військово-спеціальних дисциплін у вищому військовому навчальному закладі. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки*. 2013. № 3(68). С. 103–112.
4. Сінкевич С., Суслів Т. (2019). Навчання майбутніх офіцерів-прикордонників правильного оформлення бойових графічних документів за стандартами НАТО. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогічні науки*. 2019. № 4(19). С. 377–384.
5. Сінкевич С., Серховець С. (2020). Особливості організації наставницької діяльності на кафедрах військово-спеціальної спрямованості військового закладу вищої освіти Державної прикордонної служби України. *Військова освіта*. № 1 (41), 2020. С. 264–270.
6. Положення про організацію освітнього процесу в Національній академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького : Наказ ректора Національної академії Державної прикордонної служби України від 26.12.2018 № 316.
7. Бойовий статут механізованих і танкових військ Сухопутних військ Збройних Сил України. Частина II (Батальйон, рота) : Наказ командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 30.12.2016 № 605.

REFERENCES

1. Sinkevych S. V. (2014). *Metodyka vykorystannia imitatsiinykh zasobiv na polovykh zaniattiakh z viiskovo-spetsialnykh dystsyplin*. [Simulation tools usage method for field exercises within military and special disciplines]. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny. Seriya : Pedahohichni nauky*. Khmelnytskyi : NADPSU, vol. 1(70), pp. 157–164. [in Ukrainian]
2. Sinkevych S. V. (2014). *Zastosuvannia evrystychnoho metodu navchannia – osnova vyperedzhalnogo kharakteru profesiinoi pidhotovky maibutnykh ofitseriv-prykordonnykiv*. [Application of heuristic teaching method – the basis of future border guard service officers advanced training]. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny. Seriya : Pedahohichni nauky*. Khmelnytskyi : NADPSU, vol. 2(71), pp. 141–148. [in Ukrainian]
3. Kabachynskiy M. I., Buneev T. V., Sinkevych S. V. (2013). *Osoblyvosti vykorystannia interaktyvnykh metodiv navchannia pry vyvchenni viiskovo-spetsialnykh dystsyplin u vyshchomu viiskovomu navchalnomu zakladi*. [The peculiarities of the interactive instructional methods usage while teaching military and special disciplines at the higher military educational establishment]. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny. Seriya : Pedahohichni nauky*. Khmelnytskyi : NADPSU, vol. 3(68), pp. 103–112. [in Ukrainian]
4. Sinkevych S. V., Suslov T. O. (2019). *Navchann' ya maibutnykh ofitseriv-prykordonnykiv pravyl' nogo oformlenn' ya bojovykh grafichnykh dokumentiv za standartamy NATO* [Training of future border officers of combat graphic documents

correct design by NATO standarts]. *Zbirnyk naukovykh prats' Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy. Seriya : Pedagogichni nauky*. Khmelnytskyi : NADPSU, vol. № 4(19), pp. 377–384. [in Ukrainian]

5. Sinkevych S. V., Serkhovets S. V. (2020). *Osoblyvosti orhanizatsii nastavnytskoi diialnosti na kafedrah viiskovo-spetsialnoi spriamovanosti viiskovoho zakladu vyshchoi osvity Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. [Mentor activity organization peculiarities within military and special departments of military higher education establishment of the state border Guard service of Ukraine]. *Viys'kova osvita*. Kyiv : NUO, vol. 1(41), pp. 264–270. [in Ukrainian]

6. *Polozhennya pro orhanizatsiyu osvith'oho protsesu v Natsional'niy akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy imeni Bohdana Khmel'nyts'koho* (2018) [Manual on organization of educational process in National Academy of the State border guard service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytskyi] : Nakaz rektora Natsional'noyi akademiyi Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrainy vid 26.12.2018 no 316. [in Ukrainian]

7. *Boyovyy statut mekhanizovanykh i tankovykh viys'k Sukhoputnykh viys'k Zbroynykh Syl Ukrainy. Chastyna II* (2016) (Batal'yon, rota) [Military statute of mechanized and tank troops of the Land troops of the Armed Forces of Ukraine. Part II (Battalion, platoon)]. Kyiv, 2016, 315 pp. [in Ukrainian]

S. V. SINKEVYCH

*Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the General Military Department,
Bohdan Khmelnytskyi National Academy
of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine
E-mail: sinkevich76@i.ua
<http://orcid.org/0000-0001-5838-2177>*

V. V. HAVRYLIUK

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor at the General Military Department,
Bohdan Khmelnytskyi National Academy
of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine
E-mail: gavriyuk.vitaliy85@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-9296-4664>*

M. H. CHORPITA

*Senior Lecturer at the General Military Department,
Bohdan Khmelnytskyi National Academy
of the State Border Guard Service of Ukraine, Khmelnytskyi, Ukraine
E-mail: mm7873587@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-2520-6086>*

PECULIARITIES OF CONDUCTING THE CLASSES ON THE COMMON MILITARY TRAINING OF HIGH EDUCATION APPLICANTS TONIGHT

The successful strategic operation of the Defense Forces of Ukraine caused the emergence of a new stage of military actions by the aggressor country, characterized by the forced “excessive use” of mobilization resources and combat (special military) vehicles and the “utilization” of mercenaries of private military companies of the Russian Federation, which are outside the law. During this stage, preparation for the counteroffensive operation of the Ukrainian military takes place.

Changes in the tactics of the enemy's war of aggression – a significant number of mostly unsuccessful attacks on defense areas, strongholds and positions of our troops – are associated with conditions of limited visibility: the actions of small tactical groups take place on foot and at night, because the buildings of localities (other natural shelters) either partially or almost completely destroyed by heavy artillery, aviation, as well as multiple launched rocket systems of the Russian Federation.

The main place in the system of common military training of future officers (higher education applicant) belongs to specialized departments of higher military educational institutions (departmental institutions of higher education): various types of classes are conducted by scientific and pedagogical workers who have experience in combat operations. According to the guiding documents, at least 30% of practical field exercises on various topics are conducted at night:

tactical actions of observation posts (observers) and on-duty fire means using night vision devices and units assigned to guard command and observation posts and to repel sudden attacks of the ground enemy, elimination of its reconnaissance, conducting and adjusting fire (aiming); organization of illumination of the area and blinding of the enemy; fortification of personnel positions and rest places under various tactical and meteorological conditions.

The following are the features of the common military training of higher education applicants at night: light and heat masking of own tactical actions using special heat-insulating materials, quality control of which is carried out with the help of thermal imaging equipment of training unmanned aerial vehicles; illumination of the area where the “enemy” is operating and its blinding; wide use of lighting means in combination with smoke (aerosol) means; the use of small pointers with light-accumulating materials (chemical lighthouse) to indicate starting positions, directions of movement and areas of concentration of military personnel; equipping retrievers with carbines and additional patch pockets for convenient storage and use of night equipment: compasses, special lights, reflectors, night vision devices, thermal imagers, power batteries, etc.

The educational and technical base of higher education institutions is characterized by the latest models of weapons, special military equipment and other technical means, which are used, as a rule, in an area unfamiliar to those who be trained, after a preliminary reconnaissance of the places (districts, sites) of classes, and allows to organize the training of future officers at night.

Key words: at night, common military training, higher education applicants, peculiarities.